

Maaria, Jämsällä.

A. Eurooppeeseen kulkimukset elok. 1915.
(Lisäys Korteusmittöihin v: 1922).

Kertomukseen kuuluu
3 karttaa, 4 valokuvaa sekä
Hist. Museon muuttelo 6943: 1-133.

Kaivauksia

Maarian pitäjässä Jäkärän Kivikauti-
sella asuinpaikalla Metsämäen hie-
takuopan laiteilla rehtori M. Ahlinan
alueella elok. 1915.

(Kertomukseen kuuluu 3 kart-
taa ja 4 valokuvaa sekä H.
M. 1. 6943:1-133).

Kes. 1915 ilmoitettiin Historialliseen Museoon,
että Maarian pitäjässä Jäkärän Nummella
olevasta Metsämäen hietakuopasta, jonka
laiteilla on tavattu runsaasti Kivikautisen
Oskutuksen jätteitä, tulii myötäväksi isom-
pi määrä hietaa varustustarkoituksiin.
Kun allekirjoittanut alijouuri lähdössä Turun
Seudulle kaivauksille, sain tehtäväk-
seni myös tutkia aijatessa hiedonotona
hävittävissä tulevat alueet.

Jäkärän Kivikautien asuinpaikan
topografian sivuutan tässä viittaamalla
A. M. Tallgrenin esitykseen tila kirjassaan:
"Kusajoen kunnan esihistorialliset muistot" (siv.
11-18). Riittävää topografista selittelyä ei löy-
töpaikasta ole vielä tehty, varsinkin alin-
tarpeen saada hieman laajempi paikan luon-
netta ja suhdetta ympäristöön valaiseva kart-
ta siitä - Meekin kaikki tähän asti (vu. 1907-
1913) suoritetut tutkimukset Jäkärän asuin-
paikalla on toimitettu mäen lausrinteellä
olevan Vaation hietakuopan laiteilla ja
isoin osa täältä paikalta Hist. Museossa
olevista löydöistä on peräisin näistä kai-
vauksista. Metsämäen hietakuoppa

sijaitsee ~~määr.~~ ~~SW-rinteellä~~, n. 35 m Val-
tion hietakuopasta itään ja kaakkoon,
samalla kaukaalla kuin sekkin, kaukaan
lounaisrinteellä. Hietakuopasta on oike-
astaan vain eteläosa Metsämäen tilan
(omistaja rehtori M. Ahlman) alueella, sen
kerkiosa (pöytäkirjan välinen) on erotettu
kunnan yhteiseksi hiedanotto-alueeksi;
pohjoisosa on Jäkärän talon puolella
rajaa. Hietakuopasta nouskittuja löytö-
jä on jo ennestään vähäinen määrä
Hist. Museossa. V. 1907 toi maisteri
Björn Cederkvarg joukon siitä saatuja esi-
neitä (4964: 203-234), joiden löytökohdat
olev. hänen karttojensa ja museon luettelon
mukaan merkinnyt kartalle 1. Sen v.
saapui museoon muutamia muinaiseri-
neitä (5758: 2a-2b), joista on mainittu että
ne on löydetty Metsämäen hietakuo-
pasta, Jäkärän puolelta rajaa. Samana
v. tutki maisteri Cederkvarg pieneen alueen
hietakuopan koillislaidalla, pöytäkirja n:o 1 luo-
na kunnan hiedanotto-alueella; jälleä alueel-
tä paljastui kivikoko, kenties tulisiä, jota-
varten löytöjä ei näytä tulleen ensinkään.
(ellei ehkä 5783: 13?; ks. Cederkvargin karttojen
kaivausalueelta). V. 1911 toi maisteri Ceder-
kvarg jälleen joitakin puheenalaisen hietä-
kuopan laiteilta eri paikoista nouskittuja
esineitä (5910: 58, 65-68), joiden löytökohdat
olev. myös Cederkvargin karttojen ja luettelo-
iden mukaan merkinnyt kartalle 1. Lehti-reh-
tori M. Ahlmanilta että taant. A. M. Tallgre-
niltä olev. sitäpaitsi saanut hietää, että main-
teri K. Soikkeli eräänä talvena joulun ja
uuden vuoden välissä tutki hietakuopan
laitella pieneen alueen kuopasta ylös teh-
täviä hietä varten. Kaivaus näyttää tapaht-

Euliset
löydöt.

Tuonen (matkapäiväkirjaan mukaan) 28-29 p. joulukuuta
1911; H. M. luettelossa ei ole mitään löytöjä,
jotka johtuisivat tästä kaivauksesta. Mi-
käli rehtori Ahlmanilla sain tietää, että
kaivaus tapahtunut 6:llä kartalle 1
merkityllä kaudalla, josta Hist. Museon
toim. joitakin saviastiankappaleita. Päiti-
nyttä luettelusta on Hist. Museossa löytöjä
"lakartasta", joista ei ole nimeuomaan maini-
tettu, kummantako hietakuopasta ne ovat
(5910: 69, 6659: 4) ja jotka siis ovat alla
Metsämäenkin hietakuopasta.

Löytöalue.

Kuten kartasta 1 selviää, ovat ne kaikki
kaikeksi edellä mainitut löydöt hietakuo-
pan eteläosasta, pyykien 2 ja 3 eteläpuo-
lelta. Kulttuurikerros näyttää myös ilmeisesti
heikkenevän mäen laelle päin, kuten hietakuo-
pan reunoja tarkastessani selvästi
huomasin. Mainituista rajapyykeistä ylös,
S. o. pohjoiseen päin, mistä entisiä löytöjä
on ylen vähän tallella, on löytönyt suu-
täällä kulttuurimerkkejä, jota vastoin noen sekais-
ta maata ja saviastiankappaleita oli runsaasti
niistä etelämpäin. Maisteri Cederhvarfin
kaivaus 1911 rajapyykin n:o 1 luona ei myöskään,
kuten jo mainittiin, tuottanut löytöjä.
Lainoin ovat valtion hietakuopan puolella
viimeksi tutkitut yleensä olevat alueet
osittain tulleet siltä löytököyhiksi, että tutki-
muksia sillä alalla ei ole katsottu kannat-
tavan jatkaa. Jotain vastoin on kuopan etelä-
osassa reunassa, joka on suunnilleen samalla
korkeudella, keuhkoinen löytörikas alue Metsämäen
hietakuopassa, huomattavissa vahvanlais-
ta kulttuurikerrosta ja saviastiankappaleita.
Nähtävästi muodostaa väkevin löytöalue mää-
rättyllä korkeudella (n. 34-38 m. yli meren) olevan
vyöhykkeen kaubaan länsi- ja lounaisrinteiltä.

lä. Kentei ovat tämän vyöhykkeen alimmat löydöt nuorempia kuin ylimmät; anan-
 laita, johon tutkimusten tulokset jossain
 määrin näyttävät viittaavan. - Tämän Met-
 sämäen hietakuopan takana, siitä n. 50 m
 itään on, yhä samalla kaukaalla vielä kolmas
vanha hietakuoppa (ks. karttaa 1), jonka
 yläosan reunoja tarkasteti, kun hietaa vielä
 täki tuli otettavaksi; löytäin että kuitenkin
 kaan mitään kulttuurimerkkejä. Huomatta-
 va on kuitenkin, että hietakuopan alaosassa,
 mistä löytöjä alin todennäköisimmän odotet-
 tavissa, on telenyt kockaivauksia.

Kaivausalue I.

Kaivausalue I.

Kaivausalueen, jonka välissä hie daun yöjää;
 Toivomuksen mukaan, käsiti n. 75 m² hietta-
 kuopan kaakkoisreunassa. Paikka oli
 kuivaa petäjä kangasta, loivasti lounaaseen
 viettävää rynnättä (ks. valakuv. 4). Siis
 kaivausalueella, mutta sen lähistöllä, kuopan
 kaakkois-, etelä- ja lounaispuolella seottoikuo-
 mata maanpinnassa vähäisiä epätoisei-
 suuksia, sekä kuopanteita ja kohoja, jonne-
 sia on tavattu useilla muillakin kivikautisilla
 asuinpaikoillamme. Meidän tallainen kuo-
 ponne sivi hieman kaivausalueen (reun-
 duissa L-R: XIV-XVI). Kaivausalueen yläosa oli
 n. 2.25 m ylempänä, kuin sen ala-osa; sen kor-
 keus yli meren tiennee n. 35-37 m.*

Kulttuuri-
 kerros

Kulttuurikerroksensa puolesta näytti
 Kaivausalue I jakautuvan kauteen alueeseen.
 Linjoilla I:1, I ja II, joilla tuli esiin useampia
tulirojia, oli kulttuurinmaa hyvin heikkoa,

* O-piste kaivausalueella, josta kartalla 2 olevat kor-
 keusmitat ovat, oli 3,92 m. alempana, kuin pyy-
 kin N:2 keskushion päällä, jonka korkeus pitäin
 olla mitattuna maan pinnan Cederwarfilla.

hieta melkein puhtaasta. N. 10-15 cm vahvan humuskerroksen alla oli ohut kerros puhtaasta (lentohietaa, sen alla oli Finneempaa, heikosti likaista maata, joka huomautusta häipyi vaaleaan pohjahietaan. Tulisijain α ja β vieressä oli maa ympäristöä vain tuskin huomattavasti väkevämmän väristä; edellisen tulisijan lähistössä oli tiellä Jäällä myös joku pieni, likaaisempi, harmaantava täplä. Mutta varsinkin Tulisijat β ja γ tulivat esiin aivan melkein puhtaasta värisestä hiidasta. Nakea ja hiilikoljua oli tulisijoissa α ja β runsaasti, mutta rajoittui se niissä tarkoin kivien piiriin. Tulisijan α alla oli koskemattomaa maata vastana ohut, jounanen paksu maakerros. - Puldasmaa alkoi, missä saattoi vetää rajan sen ja kulttuurikerroksen välille, n. 70-90 cm syvässä. Löytöjä oli niukasti; n. 15 cm syvästä n. 50 cm:n syvyyteen (ks. karttaa 2 profiileja 5-6 ja 7-8). Samanlaisia heikkoja kulttuurimaata on Tavattu m. m. Uskelan Linivuoren kivikautisella asuinpaikalla. - Linnjoilla III ja IV läheisnä hietaaknoppaan sortunutta tulisijaa oli maa jo vahvasti noen likaamaa. Puldasmaa alkoi siinä n. 70 cm syvässä. - Ruudussa S. I Tavattu hiilikoko näytti olevan nuorempi, kenties jakeu metsän palon hiiltynyt puu tyvi.

Ylempänä, tulisijasta 8 asteen ylös päin, ei Tavattu ainoatakaan kivillä laskettua tulisijaa. Sen sijaan oli kulttuurikerros Falla alueella n. 0.50 - 1. m vahva, melkoisen väkevän väristä ja löytörikasta, ja sen eri osat alivat varsin säännölläisessä järjestyksessä. Ohutta 0.05 - 0.15 m paksua humuskerrosta seurasi ruskea, yläinä kova ja ruosteusekainen, alaspäin vaaleneva kerros, jota seurasi epäfasaisenti likaainen, milloin harmaa, ruskea ("Suklaanvärinen"), milloin harmaa,

selvästi noen sekainen kerros, joka usein
alunsa oli väkevimmän värinen. Tämä har-
maa kerros, joka saattoi ulottua n. 80-90 cm sy-
vään, puuttui paikotellen, isommualla alueel-
la esim. kaivausalueen keskiosissa, mistä
löytöjä tuli myös ylemmään. Sen alla oli hieta
hieman kellertävää, eneneväin julkas harmaa
saimelkeis, valkea hieta alkoit (ks. profiileja
kartalla 2). Löytöjä oli heti humuskerrok-
sen rajalta asti enen likaisen harmaan maan
yläosin saakka, kerkinuori n. 40-60 cm syvälle.
Kulttuurikerroksen pohjassa oli yleensä
aiivan löydöksiä; harmaa maakerros lieneekin
syntyneet veden mukana ylempää valuneen
noen ja liian vaikutuksesta. Ruudusta M:
XXV löytyi saviastian kappaleita kuitenkin yli
1 m:n syvästä, harmaata kerrosta alemmaa, mel-
kein puntaanvärisestä hiedosta. Paikalla (oit-
tavi myös ruudussa N: XXV) oli melkein yhte-
näisessä kassa runsaasti saviastian kappala-
leita, enimmäkseen samanta astiasta; yleim-
mät kappaleet olin aantiivat n. 1/2 m ylem-
pää, kuin sojorin alla olevat, pohjakappa-
leitten. Kassa keskikokouksesta (ks. N. M. 1. 6943:
103, 107). Yleensä löytyi samant saviastian
kappaleita sekä aiivan läheltä pintaa että
harmaan kerroksen rajalta; eriklaisia ker-
roksia ei siis täälläkään, kuten ei muualla-
kaan kivikautisilla asuinpaikoillamme, saat-
tanut havaita. - Kaivausalueen pohjois-
osassa tavatut liikkeet, noen sekaiset
alueet lienevät sitten kivikauden alleet veden
aihentamien muutosten alaisia. Kaivaus-
alueen yläosissa nähtiin niistä muodostuvan
ihäntäkin kaksiristii, kulkemaan tieltä, jolle
nokea on ^{keuhkia} levinnyt keuhkijain jaloista. Toises-
ti oli toista syvenemällä. Lujjoilla IX-XI
ja XVI-XVIII muodostivat ne puolikkumuu-

toisia kehiä, jonka sisustansa maa oli rus-
keaa tahi kellertävää, jätkeinäisen ympä-
rillä pitäpäitri väkän punertavaa, Tuli-
sija, joshin kivillä laskematon, löydetty 8 lei-
jalla VI. Hiiliä löytyi (n. 32 sm syvästä) ruu-
duista I: VIII, missä ne keuhit ovat myöhempiä
metsänpalon jälkiä, ruuduista I: XI - XII, mis-
sä sitä esiintyi yhdessä eräänlaisen ikäänkuin
mädäntyneen organisen jätteen rinnalla, sekä
hiilisohjia ruuduista P-2: XXIV-XXV n.s. "pau-
tinkuopasta", johon vielä palaamme.

Känteät
Asutusjät-
teet.

Kaivausalueen alaosassa oli kaarenen
neljä kivillä lasketua tulisijaa. Laitisim-
pien (α ja sortunut tulisija) vierellä keskittyivät
löydöt niiden koillispuolelle (ks. karttaa 3),
joten näyttää siltä, kuin alin niistä mahdol-
lisesti ympäröineen kodan ovi auennut sei-
ne päin. Tulisija α oli aivan ehynä säi-
lynyt, kalumiomainen, isomilla kivillä reu-
mustettu, keskeltä harvaksen kiveyty ja kuo-
palla, maata oli sen päällä 44 sm, alla oli
2-5 sm vahvasti punasta palonpölyä, jonka ala-
reuna oli n. 72 sm syvässä. Naakea oli siinä verraten
vähän ja rajoitui se tarkalleen kivien kehys-
kämään alueeseen. Tulisijan itämurkassa oli isom-
lainen, tasapäällinen "raunkkokiivi". Hietaker-
rakassa saattoi huomata varsinkin kiveyty-
sen länsipuolella, vähäisen juovan (merkitty kar-
talle 2 pilkkuvivalla), jonka pohjoispuolella
maa oli aivan keikosti. Tummemman väristä,
jos tämä juova merkitsee paikalla olleen kodan
reunaa, on tulisija ollut aivan kodan seinäviir-
rustalla (vrt. esim. Almgren, Sveriges forsta fornlänningar
fig. 3 ja Pålén, Rinkjärven ja Pörskusalmén kivit.
Asuinpaikat kuv. 24). Muita tulisijaa keuhit
ympäröineen asunuksen jätkeitä voivat olla
sen kaakkoispuolella olevat pari kiveä, sekä pi-
eni kivikoko ruuduissa M-N: III; viimeainittun
kalhdalla oli tummempi värinen ikäänkuin paa-

leen reikä, jonka pohjalta löytyi n. 60 cm sy-
västä saviastian muruja, keuhki maahan
mukana siinä fyöntyneitä. Tulisijan keskus-
tusta löytyi 4 iskettä kiviliuskaa (Yrj. erikoiskart-
taa ja profilia tulisijasta & kartalla 2 sekä valo-
kuvia 1 ja 2). — Tästä tulisijasta n. 1 1/2 m:n
päässä oli hietakuoppaan sortunut Tulisija
(ks. karttaa 2), jonka nurkkaa oli vielä hieman
jäljellä sortumattomassa maassa (pseudosa L: IV).
Siinä oli ylen vahvasti nokea ja rensaasti kivitä,
joista päättään se on ollut kauemmin käytön-
noissa kuin α. Se näyttää olleen α:aa n. 15 cm. ylen-
päässä. Löytöjä tuli rensaustaisista sen koillispuo-
lelta, itse tulisijan noesta löytyi hiivukiven pa-
lauen. Sen eteläpuolella näytti maa olleen verra-
ten laajalti likaisen väristä. — N. 2 1/2 m kaakkoon
tulisijasta α oli melkein puhtaavärisessä maas-
sa Tulisija β (ks. erikoispiirroksia kartalla 2
ja valokuvia 3), sekin suunnilleen metriä laa-
jainen. Hietaa oli sen päällä n. 25 cm ja sen pohja
oli n. 56 cm. syvässä. Nokea oli siinä rensaustaisesti
ja se rajoittui ~~AAA~~ (kuten α: ssa) tarkalleen kivien
piiriin; palomaata ei ollut sen alla. Merkittävä oli
tämän kivyyden lounaisreunassa oleva lovi, hieta
kun siinä oli aivan noesta vapaata. Maa tulisijan
ympäristä oli aivan pienellä alueella keuh-
kavaa. Kodan pohjasta ei ollut merkittäväkään ja löy-
töjä tuli sen ympäriltä ylen vähän; tulisijan noesta
löytyi 1 iskettä kiviliuskaa. — Tulisija β nuorempi
lienee sitä vain 1/2 m:n päästä ja sitä n. 20 cm
ylempää osiin tullut Tulisija γ, kooltaan vain vä-
hän yli 1/2 m laaja; senkin reunassa oli samon-
lainen lovi kuin edellisessä. Vaikka tämä kivyyk-
sessä ei ollut nokea ja hiitä, lienee sitä kuitenkin
pidettävä tulisijana; kaivauksenvainut meil-
la asuinpaikoilla ovat nimittäin osoittaneet,
että tulepidon jäljet ovat saattaneet aikojen
kuluessa hierikivyyksistä tarkalleen pois huuh-

fontua (Päls, ed. main. teos siv. 99). Maata oli Tämän kivetyksen päällä 11 sm, ja sen pohja oli vain 19 sm syvässä. Kivikoorta ei tullut löytöjä, mutta aivan sen eteläpuolelta löytyi joitakin saviastiankappaleita ja iskeittyjä kiviliuskoja. Kieta ympärillä oli melkein joulusta, kodan pohjasta ei näkynyt jälkiäkään (ks. karttaa 2).

Kaivausalueen yleimmästä osasta, löytörikkaasta ja väkevän kulttuurikerroksen alueesta, ei tullut osin ainoatakaan kivillä laskettua liettä. Kaikkialla esiintyvä nokimaa on kuitenkin selvänä merkkinä nautasta Tulenpidosta kautta koko Fäman alueen. N. S. laavun, puolikodan, pohja voivat olla edellämainitut, linjoilla X-XI ja XVI-XVIII tavatut puolikuumuotoiset alueet. Selvä liedenpohja, joskin ilman kivetystä, oli alueen alaosassa linjalla VI tavattu fulinji δ , joka oli osittain sortunut hietakuoppaan (ks. profilia siitä kartalla 2). Sen pohja oli n. 51 sm syvässä. Hiiliä siinä ei ollut, ainoastaan aivan mustaa nokimaata. Löytöjä sen ympäriltä tuli verraten vähän; sen sijaan joimittain sen länsipuolelta hietakuopasta vähän enemmän saviastianmurija ja kiviliuskoja (6943: 24-25), joten paikalla mahdollisesti olleen kodan ovi lienes auneunut länteen päin. - Kaikkein löytörikkainta ja väkevintä oli kulttuurimaa kaivausalueen yläosassa. Täältä, ruodusta O-2: XXIV-XXV tuli osille n. 1 m. laaja n. S. "paistekuoppa". N. 58 sm pinnasta lukien alkoi paikalla olla vahvasti noeu sekaista maata, joka muuttui syvemmällä paksumpi hiileus ekaisesti noeu. Kuopan pohja, jossa oli palautta kivisoraa, oli 93 sm syvässä. Löytöjä ei itre kuopasta tullut. Kuopan vieressä kulkee ristui 2 nokimaaajiova, tie-tä?, joista Toies on toista syvemmällä. Kuopan koillispuolella oli sitä ylempänä pari pientä kiviliuskkoa, joista isomman (n. 35-40 sm. syvässä olevan) alta löytyi saviastianpaloja yli 50 sm syvästä;

Kiviä näkyi myös m. 40 km syvässä kaivauksen
reunassa kuopan kaakkoispuolella (ks. kartta &
erikoiskarttoineen). - Hei kaivausalueen ylä-
puolella näkyi niitakuopan reunassa val-
varti nokea, joten siinäkin lienee joku Felen-
pitopaikka. Annoit sortumisen estämiseksi tur-
kea niitakuopan reunoja silmä kohtaa paalilla.

Löytöinventario.

Löytöjä esiintymien kaivausalueella oli,
kuten kartasta 3 selviää, suoranaista kulttuuri-
sa kulttuurimaan väkyyteen. Löytöinventario
käsitää:

Yhden oikokiveen katkelman,
yhden tasataalan, siddelouruilla varustetun,
yhden reikäkiven, haumanlaitaisen.

Kaksi kvartsisukaa.

Viisi epätiivistä kiviesiintettä (m. m. Felenottokiviä?).

Kaksi kiviseen kappaletta

Yhden kiviseen teeluan

7 isku kiveä taisevaisen kappaletta,

12 kivimen kappaletta.

567 kiviliuskaa (pääasiassa erästä Lännsuom.

Kampakeramisilla osuipaikoilla tavatta-
vaa kovaa kiveä, osittain myös kvartzia).

832 saviastian palaa ja

3 luumurua ymsä niiliä ja nokea.

Keramiikka

Saviastiat ovat melkein kaikki katarsa,
huokoista savea, leveillä kampajuvilla ilman
kuoppia koristettuja. Parisen pienua karjalais-
tyyppistä, kuoppa- ja kampajedistelmällä koristettua
palaa on joukossa. Kaivausalueen yläosasta löy-
tyi runsaasti kappaleita saviastioista, joiden
koristelu onnistuttua nauhakeramiikan (esim.
6943:120) ja vyöhykepikarien (esim. 6943:103) ku-
seja, yhtäläisyys, jota epäilemättä on pidettä-
vä satunnaisena. Kaivausalueen keskiosas-
ta (linjoilta VIII-XXIII) löytyneet saviastian kop-
paleet ovat isorinnakkain osaksi koristettuja le-
veillä pystysuoriksi sil-sak-juoviksi järjestetyit-
tä kampaleimoina, joista tavallisesti joda

✓
toinen on painettu leimasimen koko terällä, joka
toinen vain leimasimen murkalla. Täältä alueelta
löytyi myös useampia kappaleita nuora- tai
nuorakampapainanteita muistuttavilla vaa-
kasuorilla kampakuvilla koristetuista astiois-
ta (esim. 6943: 39, 40, 51-53, 57) sekä joitakin kop-
paleita, joissa oli yläalueen nauha- ja vyöhy-
kekuoseja, joskin karkeampi tekoina (6943: 55,
61). Uskelan sinivuoren typpistä kuoppa ja
viivaiteista keramiikkaa, jota on runsaasti-
sesti tullut talleen Valtion hietakuopan reu-
noilta, ei kaivausalueelta I löytynyt kuin pari
pieniä murua. Sen sijaan löytyi sitä, vieläpä
oikein tyypillistä, alempaa hietakuopan reunas-
ta kahdelta b (6943: 127), n. 3-4 m alempaa, kuin
kaivausalueeni yläosa. Tiheillä kuopilla koristettu
ja (M. Salmen tyypisiä) saviasiänpaloja on ai-
kaisemmin löydetty niiltä ^{hienoin} kolkilta (5910: 65). Tul-
vat tutkimukset kuitenkin osoittavat, että ne kolme
keramiikka-vyöhykettä, joihin ylläolevassa on
viitattu, merkitsevät myös eri ikäasteita Jälis-
län runsaassa keramisessa aineistossa, joihin van-
hinta ja alin uskelalainen nuorinta astetta.
Kuitenkin jotkut seikat viittaavat lienee niin. Uskela-
lainen kuoppakeramiikka länsinomalaisista kam-
pakkeramiikkaa melkoisesti nuorempaa.

Vastaisesti kaivauksen varalta löydettiin
kaivausalue I reunoihin jonkko paaluja, jot-
ka ovat merkityt kartalle 2.

Kaivausalue II.

Kaivausalue II. Kaivausalue II käsitti vain n. 2 m² suuren
saarekkeen hietakuopan keskellä. Sen etelä-
murkassa oli jäännöksiä hiedanajossa kävi-
neestä tulijästä, m. m. ykri palanut kivi, hiiliä,
nokimaata ja pienellä alueella punarta palo-
maata (ks. karttaa 2, erikseen karttaa). Kulttuurin-
kerrakseen polija oli n. 75 cm syvässä. Löydöksiä
tuliverätes runsaasti, ja ne esiintyivät a. 20-30

Su. Suvassa (6943:123-125; käsikirjoitus kappale, 23
saviast. palaa ja 10 iskettyä kiviliuskaa).

Sitäpäiti: Korjattiin taakseen, nieltä toältä
hietaakuopan reunoilta saviastian palasia y. m.
(6943:126-133). - Vanhan hietaakuopan laiteiden
toimitetut kokonaisaukset eivät, kuten jo mainit-
tiin, tuottaneet mitään löytöjä.

Vertailevaa.

Maarian Jakarlan kivikaution asuin-
paikan lähimmät analogiat ovat Hinner-
joen Lammilan ja Teuvan Komsinkankaan
asuinpaikat. Paitsi täydellisiä analogioja kera-
miikassa, todistavat nämä useat kiviosineetkin (pe-
lisivuiset oikokirveet, sidelavilla varustetut tal-
lat, monikulmaiset kivimet, hammaslaitaiset
reikäkivet, pallomaiset iskukivet y. m.). Kuten
oikokirveet ja muora muistuttavat saviastian ko-
risteet näiltä asuinpaikoilta sekä Jakarlasta
löydetty veneenmuotoinen vasarakirves ja Kom-
sinkankaalta tavattu puhdas muorakeramiik-
ka osoittavat, kuuluvat ne ijältään mel-
koisen varmasti vasarakirveskulttuurin ajalle,
Monteliuksen III. periodille. Osa ja arvatenkin
ijältään nuorempi osa Jakarlasta löydösistä
liittyy taas lähinnä Askelan Linivonon
löydöksiin. Kukkuisat pehmeätä hietaakies-
tä tehdyt käsikirjoitukset, muakoinen kauras
keramiikka ja ennenkaikkea erittäin ko-
vasta kivilajista (s. s. Hinnerjoen kivestä) isketty-
jen liuskareiden runsas esiintyminen liittä-
vät taas kaikki Lännsuomen kampakeraamiset
asuinpaikat, Jakarlasta ^{yleisesti ryhtymään kirj.} näihin luettuina, ja
erottavat ne selvästi vasarakirveskulttuurin
ja Kiikaisten ryhmän diabasi-asuinpai-
koista. Muuan huomattava seikka, johon
on maasta ollen tässä viitattava, on, että
Hinnerjoen Lammilan ja Jakarlan asuinpaik-

4. Kaloydöt ovat miltei kemiallisesti puhtaat erästä tärkeästä aineesta kivistä, Sädekivi liuskeesta, jolla Länsi-Suomen mantereella on kivikaudella ollut erittäin runsas käyttö ja jota vähässä määrässä on tavattu useimmilla Länsi-Suomen kampakeraamisilla asuinpaikoilta, m. m. Teuvan Komsinkaukaalta. Muorakerami-
silla ja Kiukaisten ryhmän asuinpaikoilta ei tätä kiveä ole myöskään tavattu juuri missikään. Sen sijaan esiintyy sitä jo varhaisilla Suomusjärven tyyppin asuinpaikoilla. Lisäksi on Länsi-Suomessa kivikautisia keramiikattomia asuinpaikkoja, m. s. "tekopaikkalöytöjä", joissa tämä aine on miltei täysin puuttunut (Eura, Lelkämäkij. m.). Kovin muinaisia ovat Länsi-Suomen kivikautiset kulttuurilinnut. Näiden selvittämisessä on "Tulevalla tutkimuksella" vielä paljon työtä.

Tutkimukset Jätkälässä suoritettiin 10-15 p.
eläk. 1915

Aamu-uropaeus

Heinäkuussa 1922 Jätkälän jälkeen kaivaukseni puuntui Fämin kaivausalueeseen, saaden siten yhä suuremman kokouksen tarkkavastuuseen ja v:n 22 laajojen kaivauksien korkeusmittauksien kaivauksen ulkoreuna paalun xxvi-xxvii vaikeilla oli 4,09 m yli meren p., alareuna linjalla I: 3866 m. Edellä mainitun Ustela-Keramikan löytökohdasta (b, ks. 6943:127) oli taas 37,51 m yli meren p.

Aamu-uropaeus

Maaria Jäkärä.

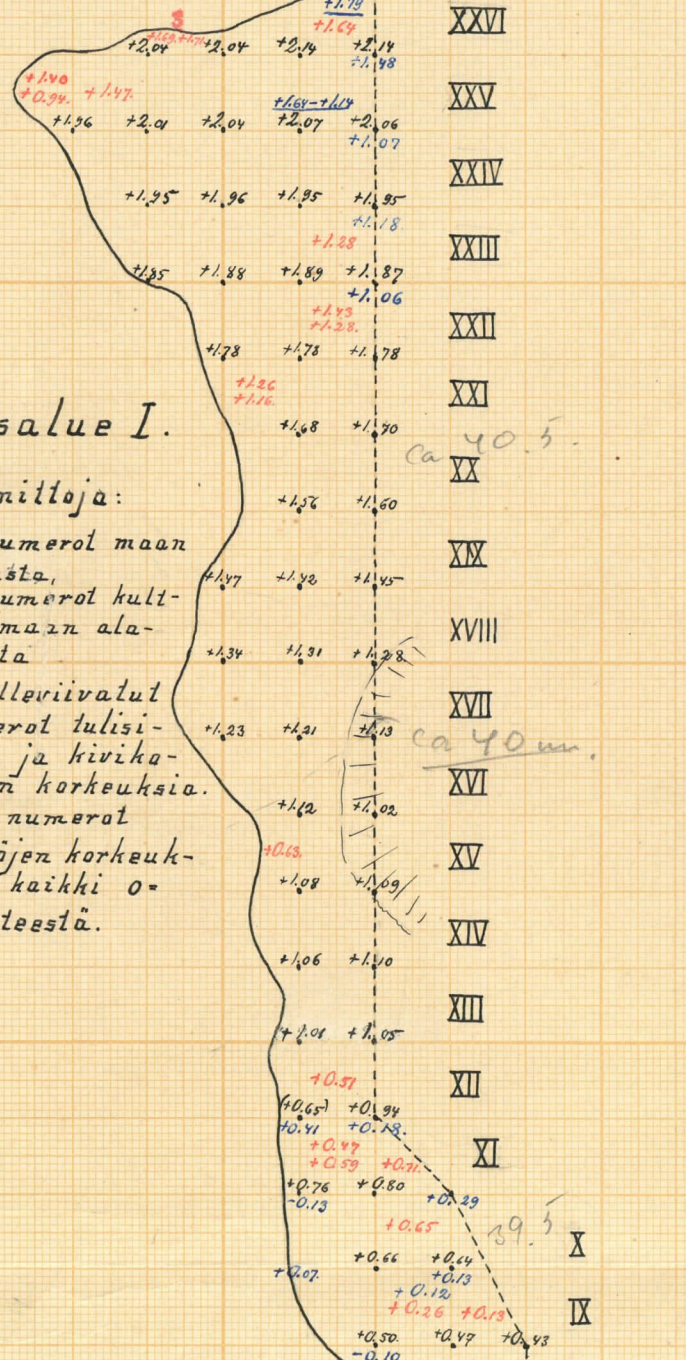
Metsämän hietakuoppa.

A. Euroopuksen kaivaus 1915.

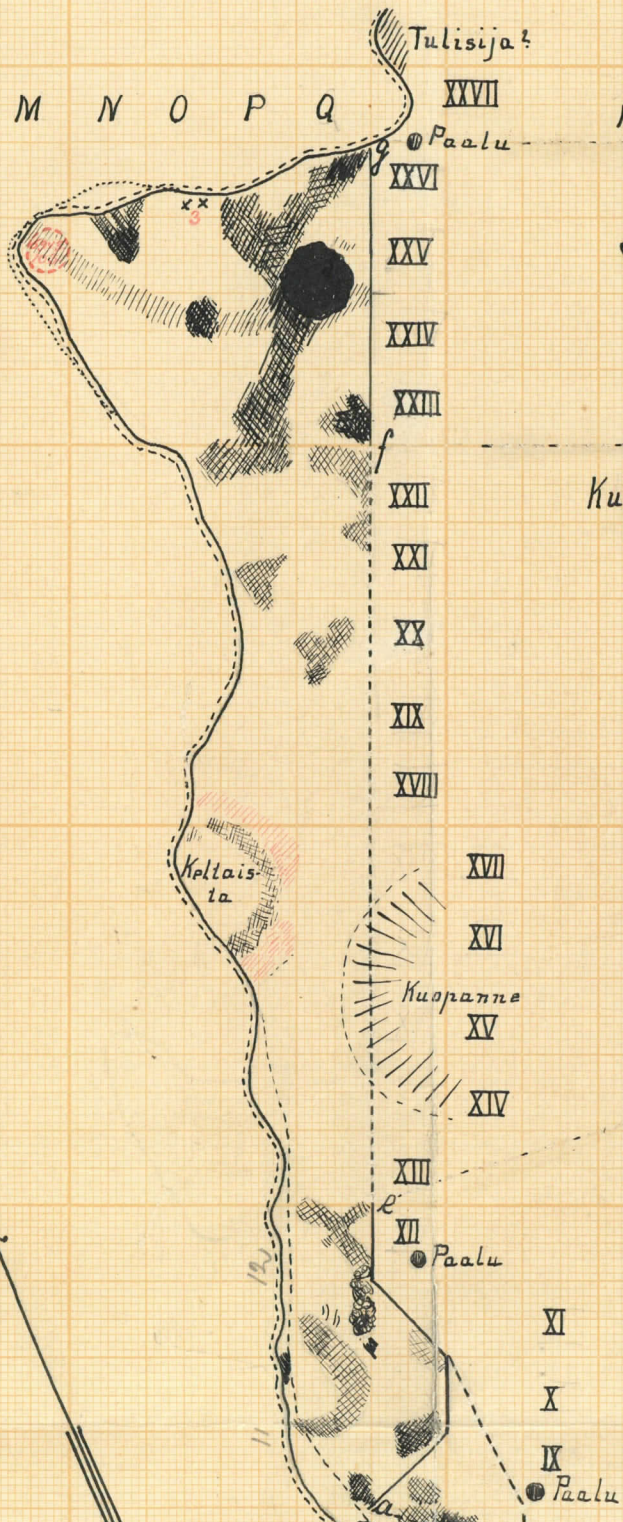
Kartta 2.

Kaivausalue I.

M N O P Q +2.21. 41. og. ylim. smp.

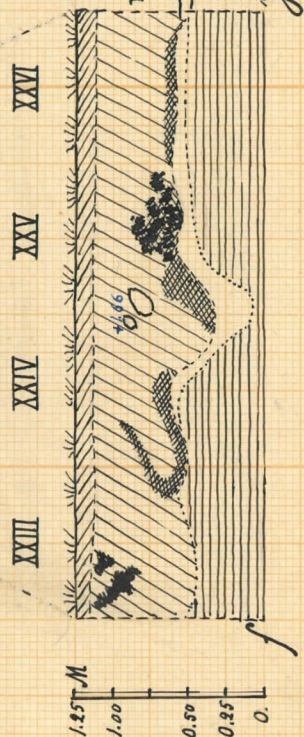
M N O P Q

M N O P Q

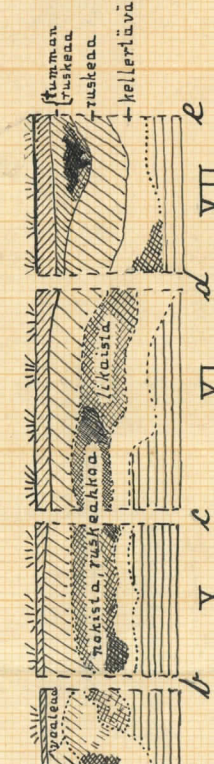
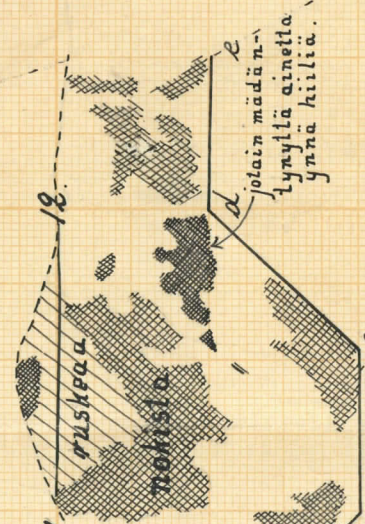

humus.
ruskeaa
nokista
kelleriävää.
liikuttamaton

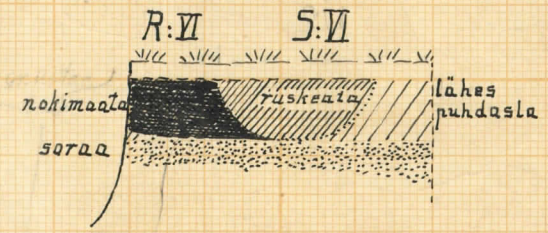
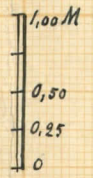
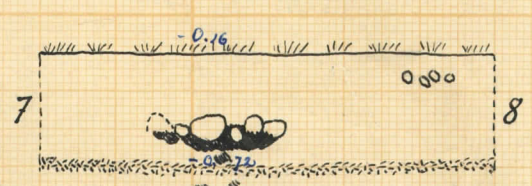
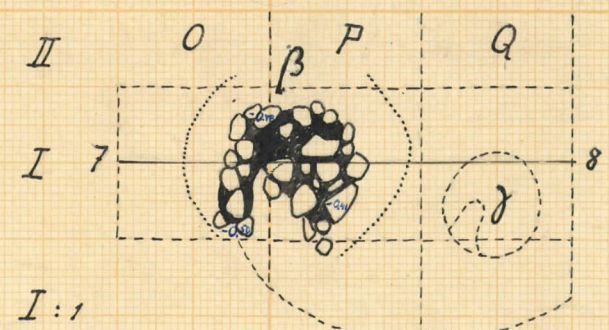
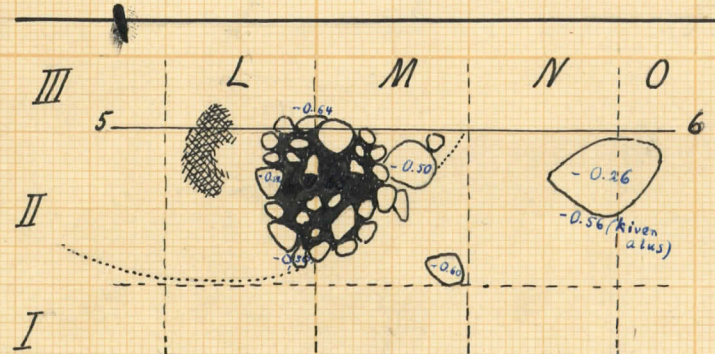
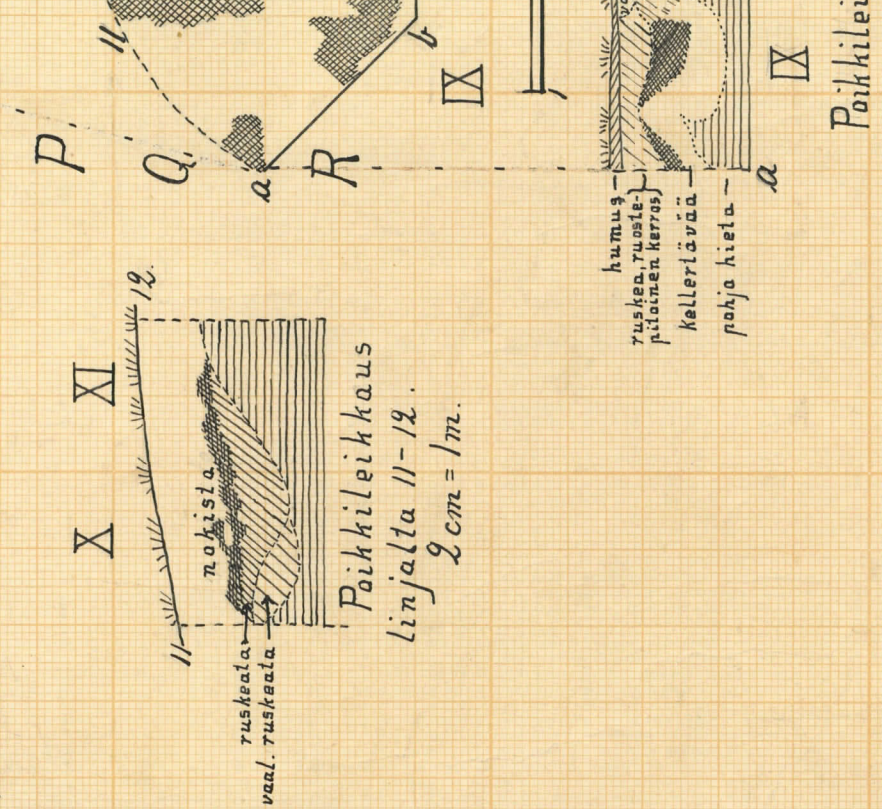
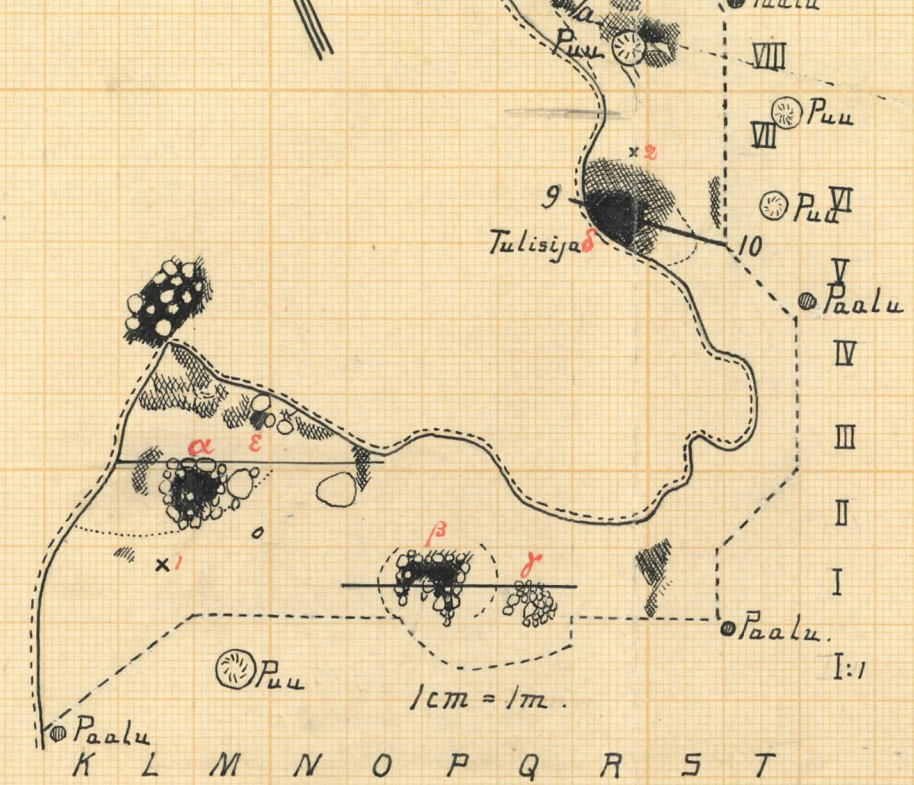
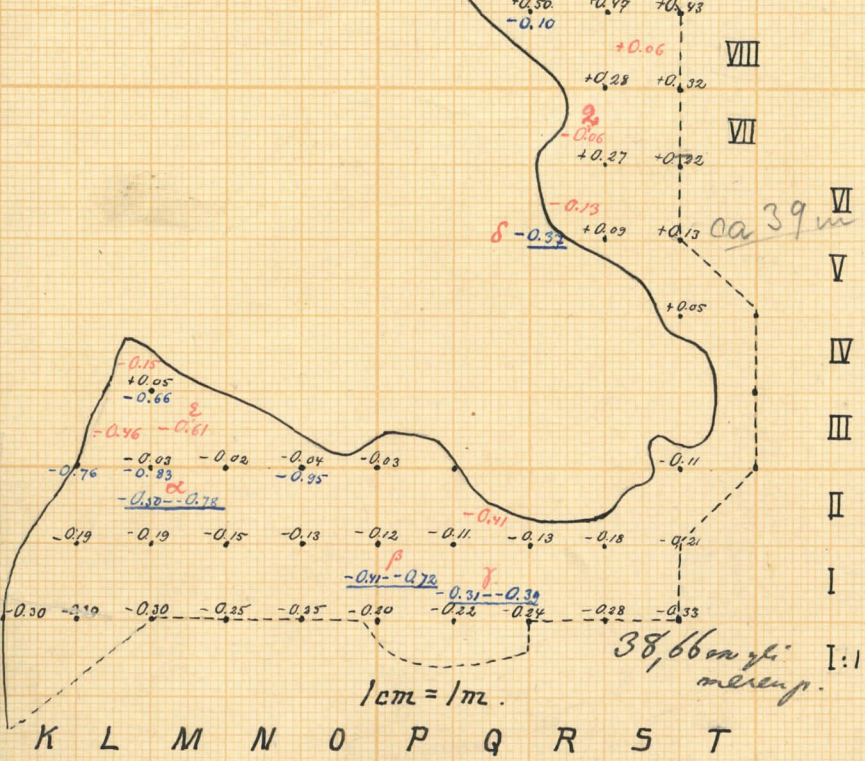

1.25 M
1.00
0.50
0.25
0

12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0

Leikkaus viivaa a-b-c-d myöten.
2 cm = 1 m.

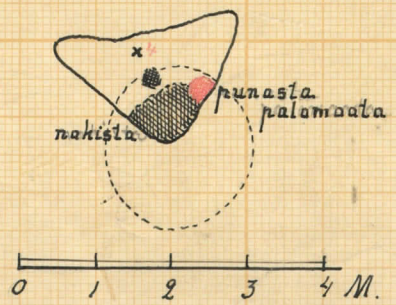

Tulisija α
poikkileikkauksineen
[punanen = palomaata].
2 cm = 1 m.

Tulisija β .
poikkileikkauksineen
2 cm = 1 m.

Tulisija δ ,
poikkileikkaus 9-10
2 cm = 1 m.

Maaria. Jäkärkä.
Metsämäen hietakuoppa.
Kaivausalue II
A. Europaeus 1915.

Kartta 3.

Kaivausalue I.

M N O P Q

Maaria, Jäkärä
Metsämäen hietakuoppa.

A. Euroopauksen kaivaus 1915.

Löytökartta (löydöt ruudut-
ittain)

● kiviesine, hioinkivi, iskukivi,
suka t. j. m. s. tai sellaisen
kappale.

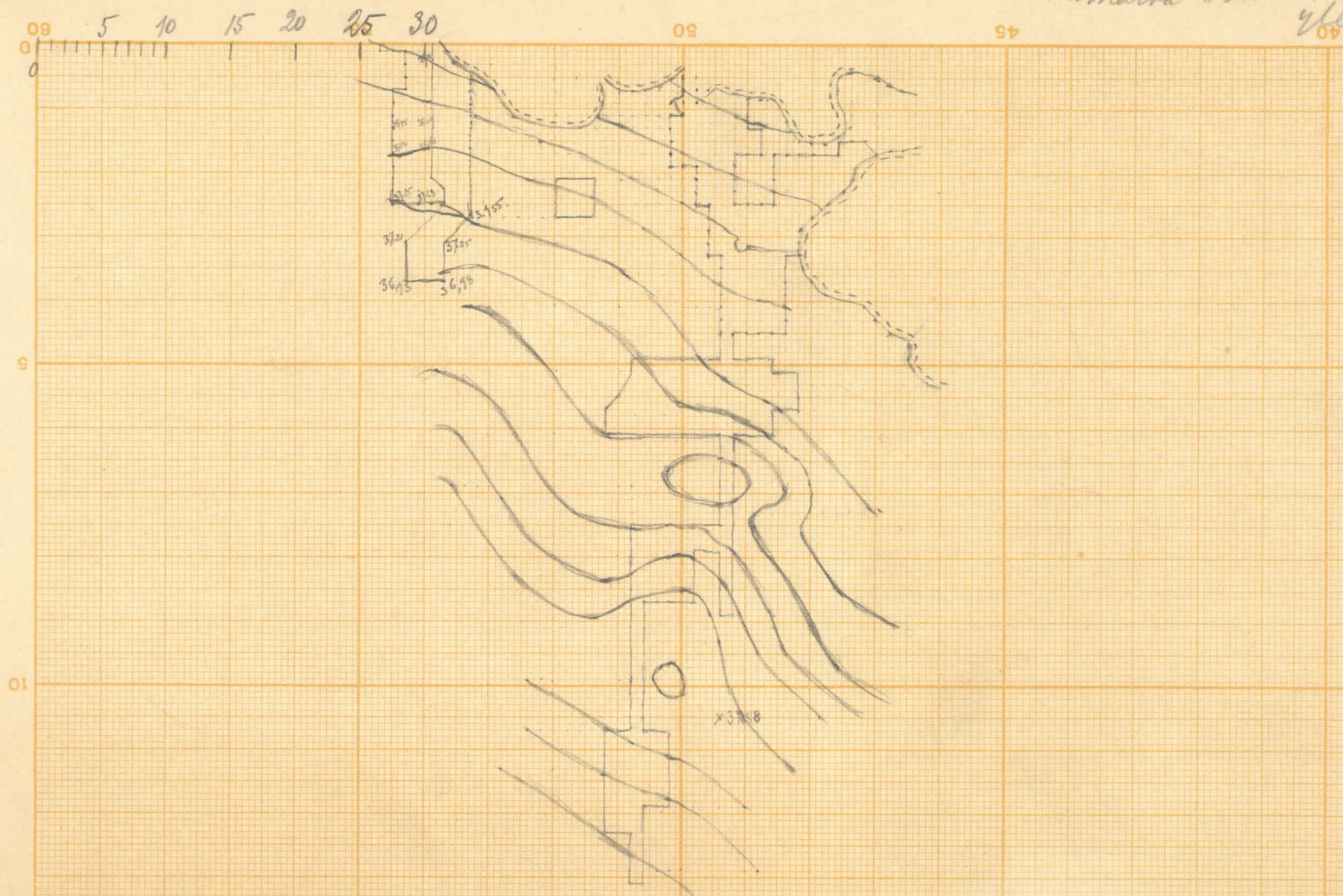
x Kivi- t. kvartsilastu.

▲ Saviastian paloja 1-3 kpl. (Kak-
si kolmiota ruudussa osoittaa,
että siitä on löytynyt 4-10 savi-
astian palaa, kolme kolmiota
11-20 palaa, 4 kolmiota 21-30
palaa j. n. e.)

○ Tulisijan paikka.

Maaria Jäkärä
Euroopulaisen kaivauksen III
samassa skalassa kuin toiset
yhteiskortat!

1. Tulisija α joks. kaakosta
päin katsottuna, vain reunat
myöten päijästettuna.

2. Tulisija α etelästäpäin,
täydelleen päijästettuna.

α

3. Tulisija β (kuuduissa O:I ja P:I)
yhteensä kaakosta päin katsottu-
na. Taustalla Tulusija α.

4. Kaivausalue lokakuussa 1915
etelälounaasta katsottuna (Kuviteija
P-2: XVIII - XXI kaivetaan parhaallaan).

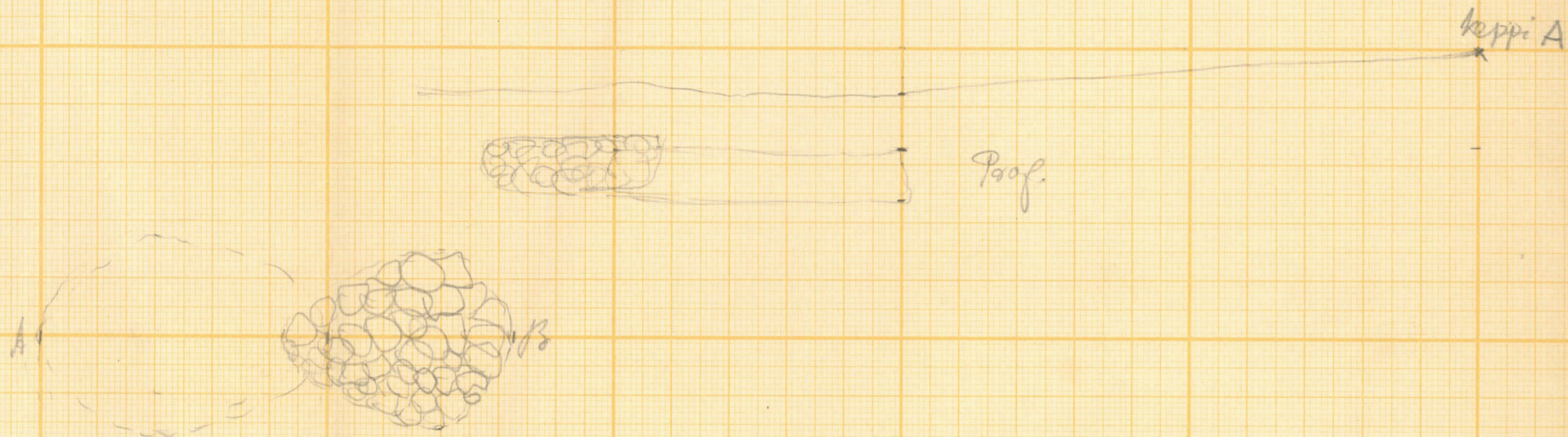
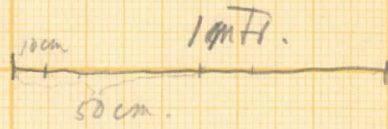
dbl.

Maania, Jääkäri, Euroopantien
Kaivon 1915 lok. Tulisijaß,
(pundissa O-P: I) jalk. Kaakos-
ta päin kuvattuna (1000 kartta).
Tautalla tulisija &

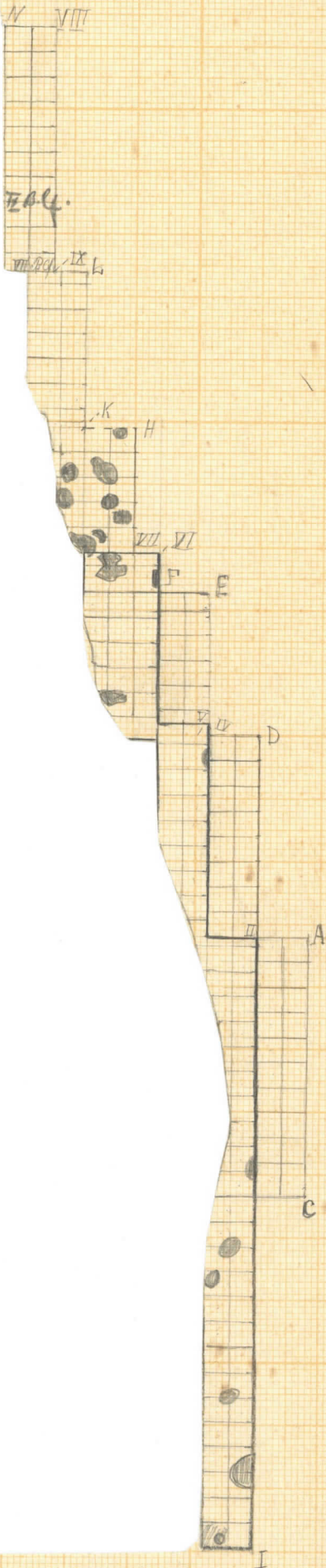

Kuvas VI
Maan - Tasteri Järjestelmä

1912. 1913

0 15 20 25 30 35 40 45 50

Maaria Jäkärä. Metsämäen hietakuoppa.

A.Europaeuksen kaivaus 1915

*41.09 ja 38.66.
Punamäen Europaan
v:n 22 kuintopistettä*

Kaivausalue I.

